

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 13 päivänä huhtikuuta 2010 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014 (VNS 2/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla määrännyt, että muut valiokunnat voivat antaa asiasta lausunnon valtiovarainvaliokunnalle viimeistään 7 päivänä toukokuuta 2010.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen
- budjettineuvos Arto Merimaa ja budjettisihiteeri Päivi Valkama, valtiovarainministeriö
- apulaisosastopäällikkö Pasi Hellman ja osastopäällikkö Jorma Julin, ulkoasiainministeriö
- puheenjohtaja Nina Suomalainen, kehityspoliittinen toimikunta
- viestintäjohtaja Mika Railo, Kehitysyhteistyön palvelukeskus - KEPA ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Vanhasen II hallituksen ohjelmassa todetaan, että hallitus vahvistaa määrärahakehityksen, joka vie Suomen kohti YK:ssa vuodelle 2015 asetettua kehitysyhteistyömäärärahojen 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuuden tavoitetta. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Suomi saavuttaa ja ylittää tämän tavoitteen kannalta tärkeän 0,51 prosentin vähimmäistavoitteen vuonna 2010, jolloin kehitysyhteistyömenojen taso nousee 0,55 prosenttiin bruttokansantulosta.

Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan monet maat ovat kansainvälisen taloustaanuman aiheuttaman bruttokansantulon supistumisen johdosta lähteneet leikkaamaan kehitysyhteistyön määrärahoja. Ulkoasiainvaliokunnan

mielestä kehitysyhteistyömäärärahojen kokonaissumman 92 miljoonan euron lisäys vuodelle 2011 on eurooppalaisittain ja laajemminkin kansainvälisesti vertailtuna hyvä tulos ja osoittaa Suomen toimivan pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti kansainvälisten sitoumustensa toimeenpanossa.

Valtioneuvoston selonteossa valtiontalouden kehysistä vuosille 2011—2014 (kehyspääätös) todetaan, että kehyspääätöksessä on varauduttu varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahojen kasvuun siten, että kehitysyhteistyömäärärahojen taso nousee 0,58 prosenttiin BKTL:stä vuonna 2011. Vuoden 2011 eduskuntavaalien johdosta vuosien 2012—2014 osalta kehyspääätöksessä on

tehty tekninen olettaja, että 0,58 prosentin bruttokansantulo-osuus säilytetään ennallaan.

Ulkoasiainvaliokunta on johdonmukaisesti korostanut YK:ssa ja EU:ssa sovittujen kehitysyhteistyömäärärahojen tasoa koskevien tavoitteiden sitovan Suomea ja edellyttänyt, että hallitus sitoutuu yksiselitteisesti täyttämään kansainväliset minimitalvoitteet tarvittaessa lisäämällä kehitysyhteistyömäärärahoja. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että kehitysyhteistyön 0,7 prosentin tavoitteen saavuttaminen on seuraavan hallituksen ja eduskunnan vastuulla. Valiokunnan kannan mukaan 0,7 prosentin tason saavuttaminen vuonna 2015 asettaa selkeän ja sitovan tavoitteen myös seuraavan hallituksen kehitysyhteistyöpolitiikalle.

Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan 0,7 prosentin BKTL-osuus merkitsisi vuonna 2015 karkeasti noin 1,5 miljardin euron kehitysyhteistyömenoja. Valiokunta pitää tätä realistisena arviona, vaikka Suomen talouskehityksen ennustaminen puoli vuosikymmentä eteenpäin on maailmantalouden viimeaikaisen kehityksen vuoksi muuttunut poikkeuksellisen vaikeaksi. Valiokunta on aikaisemmin (UaVL 8/2009 vp) arvioinut, että 1,5 miljardin euron tason saavuttaminen merkitsisi keskimäärin 100 milj. euron vuosittaista menolisyystä vuosina 2011—2015. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä tasaisen kasvun periaatteen noudattaminen on erityisen tärkeää tämänhetkisessä vaikean ennustettavuuden tilanteessa.

Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että kehyspäättöksessä todetaan 0,7 prosentin tavoitteen edellyttävän vuosina 2012—2015 noin 0,03 prosenttiyksikön vuotuista lisäystä kehitysyhteistyön määrärahoihin. Lausunnossaan (UaVL 2/2009 vp) valtioneuvoston kehysistä vuosille 2010—2013 valiokunta totesi pitävänsä noin 0,03 prosentin vuotuista korotusta kehitysyhteistyömäärärahoihin järkevimpänä keinona pyrkiä 0,7 prosentin tavoitteeseen vuoteen 2015 mennessä. Viitaten aiempiin kannanottoihinsa valiokunta tukee tavoitteen saavuttamisen edellyttämiä vuosittaisia määrärahalisäyksiä.

Ilmastorahoituksen ja kehitysyhteistyörahoituksen keskinäinen suhde on noussut nopeasti

kansainvälisen keskustelun keskiöön. Kehyspäättöksen mukaan Suomi on sitoutunut käyttämään ilmastotoimiin kehitysmaissa vuosina 2010—2012 ainakin 110 miljoonaa euroa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomi pystyy tällä jaksolla osoittamaan ilmastotoimiin riittävästi rahoitusta kehitysyhteistyömäärärahojen lisäämisen ansiosta. Nämä määrärahat voidaan kehyspäättöksen ja valiokunnan saaman selvityksen mukaan raportoida osana Suomen virallista kehitysyhteistyötä.

Vuodesta 2013 lähtien Suomi on sitoutunut osallistumaan Kööpenhaminan ilmastokongressissa sovittuun pitkäaikaiseen ilmastorahoitukseen kehitysmailla. Pitkäaikaisen ilmastorahoituksen tasoa tai Suomelle tulevan maksuosuuden määrää ei voida valiokunnalle annettun selvityksen mukaan vielä luotettavasti arvioida muun muassa siksi, että osa rahoituksesta on tarkoitettu järjestää innovatiivisten ja yksityisten rahoitusmekanismien avulla.

Ilmastorahoituksen ja kehitysyhteistyörahoituksen keskinäisen suhteen kannalta keskeinen kysymys liittyy siihen, katsotaanko ilmastorahoituksen tarkoittavan kehitysyhteistyörahoituksen lisäksi myönnettävää rahoitusta. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan kysymykseen ei ainakaan toistaiseksi ole kansainvälisesti hyväksyttyä yksiselitteistä linjausta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi Suomen kehitysyhteistyöhön sisältyi jo ennen Kööpenhaminan ilmastokongressia useita ODA-kelpoisia ilmastovaikutteisia projekteja, jotka on rahoitettu kehitysyhteistyövaroilla. Valiokunta korostaa ilmastohankkeiden moniulotteisia vaikutuksia. Esimerkiksi energiatehokkuuden lisäämiseen kehitysmaissa tähtäävillä hankkeilla on eittämättä myös köyhyyden vähentämiseen liittyviä myönteisiä vaikutuksia.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että Suomi täyttää kehysjakson puitteissa ilmastotoimiin kehitysmaissa tarkoitetut lyhytaikaiset sitoumuksensa. Valiokunta kuitenkin painottaa, että jo kehysjakson aikana ratkaistavaksi tulee, onko 0,7 prosentin tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavan kehitysyhteistyörahan lisäksi varattava koko-

naan lisäästä rahaa pitempiaikaisiin ilmastotoimiin. Vastuu päätöksestä kuuluu seuraavalle eduskunnalle ja hallitukselle. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että riittävän ilmastorahoituksen turvaamiseksi tarvitaan joka tapauksessa erilaisia lähteitä mukaan lukien innovatiiviset rahoitusmekanismit ja -mallit. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivisesti mukana kansainvälisessä yhteistyössä, jossa kehitetään valtion budjetista rahoitettavaa kehitysyhteistyötä täydentäviä uusia rahoitusmekanismeja ja -malleja.

Kysymys pakolaismenojen rahoittamisesta kehitysyhteistyövaroilla nousi esiin valiokunnan asiantuntijakuulemisissa. Valiokunta on käsitellyt asiaa lausunnossaan (UaVL 8/2009 vp) esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2010. Valiokunta toistaa aikaisemman kantansa, jonka mukaan mahdolliset tarkistukset kehitysyhteistyömenojen ODA-kelpoisuudessa eivät saa johtaa tosiasiallisiin heikennyksiin varsinaisen kehitysyhteistyön määrässä tai laadussa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi ajaa aktiivisesti kriteerien selkiyttämistä OECD:n kehitysapukomitean puitteissa käytävässä keskustelussa. Valiokunta edellyttää saavansa lisätietoa asiasta, kun kysymyksen selvittäminen, mukaan lukien muiden Pohjoismaiden noudattamat käytännöt, tuottaa tuloksia.

Kehyspäätöksessä todetaan ulkoasiainministeriön kehittävän toimintaansa sopeuttaen edustustoverkon tehtävät ja rakenteet valtiontalouden reunaehtoihin. Ulkoasianvaliokunta pitää tätä oikeana tavoitteena, mutta korostaa, että valtion voimavarojen kohdentamista on tarkas-

teltava kokonaisvaltaisesti ja toimintaympäristön muutokset huomioiden. Ulkoasiainvaliokunta pitää tehokasta ja ajan mukaista edustustoverkkoa yhtenä keskeisenä välineenä Suomen hyvinvoinnin, menestyksen, turvallisuuden ja kansainvälisten vaikutusmahdollisuuksien varmistamisessa. Valiokunta katsoo, että muun muassa Euroopan ulkosuhdehallinnon toiminta, Pohjoismaiden edustustoyhteistyö sekä muutokset suomalaisen yhteiskunnan tarpeissa on huomioitava, kun edustustoverkkoa kehitetään.

Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainhallinto jatkaa yhteistyön vahvistamista muiden hallinnonalojen kanssa. Yhteistyön perusteet on täsmennettävä siten, että ne parhaiten palvelevat yhteiskunnan kokonaisetua ja valtion voimavarojen tarkoituksenmukaista käyttöä. Valiokunta toteaa, että eri hallinnonalojen yhteistyön kautta pienilläkin lisäyksillä edustustojen henkilöstöresursseihin on yhteiskunnalle saavutettavissa moninkertaisia hyötyjä tai säästöjä. Muutamia esimerkkejä selvittämisen arvoisista mahdollisuuksista ovat laittoman maahan-tulon ja ihmiskaupan estämisessä tarvittavan asiantuntemuksen vahvistaminen yksittäisillä asiantuntijoilla muutamissa edustustoissa sekä yhteistyömallien kehittäminen ulkomailla toimivien suomalaistahojen kesken.

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

UaVL 2/2010 vp — VNS 2/2010 vp

Helsingissä 5 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pertti Salolainen /kok	Elisabeth Naucclér /r
vpj.	Markku Laukkanen /kesk	Aila Paloniemi /kesk
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Pekka Ravi /kok
	Antti Kalliomäki /sd	Jutta Urpilainen /sd
	Ilkka Kanerva /kok	Ben Zyskowitz /kok
	Timo Kaunisto /kesk	vyäs. Krista Kiuru /sd
	Katri Komi /kesk	Heikki A. Ollila /kok
	Johannes Koskinen /sd	Kimmo Sasi /kok.
	Annika Lapintie /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Olli-Pekka Jalonen.